

Safo de Lesbos
I desitjo i cremo

POESIES INCOMPLETES

EDICIÓ I TRADUCCIÓ D'ELOI CREUS
EPÍLEG DE MARIA CALLÍS

Proa

SAFO DE LESBOS

I desitjo i cremo

Poesies incompletes

EDICIÓ I TRADUCCIÓ D'ELOI CREUS

EPÍLEG DE MARIA CALLÍS

EDICIONS PROA

BARCELONA

2022

L'autor ha rebut per la traducció d'aquesta obra un ajut de la Institució de les Lletres Catalanes

Aquesta obra ha rebut un ajut del Ministerio de Cultura y Deporte

Disseny de la col·lecció: TYPERWARE®

Disseny de la coberta: Planeta Art & Disseny

Imatge de la coberta: © Egon Schiele / ALAMY / ACI

Primera edició: maig del 2022

© de la traducció catalana i l'edició: Eloi Creus Sabater, 2022

© de l'epíleg: Maria Callís Cabrera, 2022

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions SLU, Proa

Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.proa.cat

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té una qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Composició i compaginació: *Vilanrosa*

ISBN: 978-84-7588-948-1

Dipòsit Legal: B-8.060-2022

Sumari

Introducció	9	
<i>Una mica de context</i>	9	
<i>Aquesta edició</i>	26	
<i>Una Safo en vers: criteris de la traducció</i>		31
<i>Bibliografia</i>	38	
FRAGMENTS	43	
Glosses	205	
55 testimonis	213	
Comentaris als fragments	281	
Aparat crític	319	
Perquè hi hagi cançons per a les dones a néixer, <i>per Maria Callís</i>	333	

Fragments

1

Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφρόδιτα,
 παῖ Δίος, δολόπλοκε, λίσσομαί σε,
 μή μ' ἄσαισι μήδ' ὀνίαισι δάμνα,
 πότνια, θῦμον,
 ἀλλὰ τυίδ' ἔλθ', αἶ ποτα κατέρωτα 5
 τὰς ἔμας αὐδας αἴοισα πήλοι
 ἔκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
 χρύσιον ἦλθες
 ἄρμ' ὑπασδεύξαισα· κάλοι δέ σ' ἄγον
 ὤκεες στρουῖθοι περὶ γᾶς μελαίνας 10
 πύκνα δίννετες πτέρ' ἀπ' ὠράνω αἴθε-
 ρος διὰ μέσσω·
 αἶψα δ' ἐξίκοντο· σὺ δ', ὦ μάκαιρα,
 μειδιαίσαισ' ἀθάνατω προσώπῳ
 ἦρὲ' ὅττι δηῦτε πέπονθα κῶττι 15
 δηῦτε κάλημμι
 κῶττι μοι μάλιστα θέλω γένεσθαι
 μαινόλα θυμῷ· “τίνα δηῦτε †πείθω
 σάγην† ἐς σὰν φιλότατα; τίς σ', ὦ
 Ψάφ', ἀδικήει; 20

1

Afrodita immortal, de tron magnífic,
filla de Zeus, trenaenganys, t'ho suplico,
no em vulguis esclafar el cor, sobirana, amb
penes i angoixes,
sinó que vine aquí, si hi va haver un temps 5
que en sentir-me de lluny, em feies cas
i al punt venies, deixant la daurada
casa del pare,
sobre el carro junyit. Pardals preciosos
et duien, ràpids, a la fosca terra; 10
pel cel batien amb força les ales,
travessant l'aire;
i a l'acte hi éreu: i tu, benaurada,
amb un somriure al bell rostre immortal,
em demanes per què un cop més et crido i 15
què és el que em passa
aquest cop i què vull que passi al fons
del meu cor embogit: «A qui fetillo
aquest cop per tornar-la al teu amor?
Qui et fa mal, Safo? 20

καὶ γὰρ αἰ φεύγει, ταχέως διώξει,
αἰ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἀλλὰ δώσει,
αἰ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
κωὺκ ἐθέλοισα”.

ἔλθε μοι καὶ νῦν, χαλέπαν δὲ λῦσον
ἐκ μερίμναν, ὅσσα δέ μοι τέλεσσαι
θῦμος ἰμέρρει, τέλεσον, σὺ δ' αὐτὰ
σύμμαχος ἔσσο.

25

Que si ara fug, empaitarà aviat.

Si ara refusa els regals, els farà.

I si no estima, estimarà aviat

vulgui o no vulgui».

Ara, vine un cop més amb mi i deslliura'm

d'ansies feixugues i el que el cor desitja

que passi fes que passi, i en la guerra

lluita al meu bàndol.

δεῦρὺ μ' ἐκ Κρήτας ἐπ[ι τόνδ]ε ναῦον
 ἄγνον ὄππ[α τοι] χάριεν μὲν ἄλσος
 μαλί[αν], βῶμοι δ' ἐ<ν>ι θυμιάμε-

νοι [λι]βανώτῳ·

ἐν δ' ὕδωρ ψῦχρον κελάδει δι' ὕσδων

5

μαλίνων, βρόδοισι δὲ παῖς ὁ χῶρος

ἐσκίαστ', αἰθυσσομένων δὲ φύλλων

κῶμα †καταιριον·

ἐν δὲ λείμων ἱππόβοτος τέθαλε

ἠρίνοισιν ἄνθεσιν, αἱ δ' ἄηται

10

μέλλιχα πνέοισιν []

[]

ἔλθε δὴ σὺ δὸς μ' ἐ<θέ>λοισα, Κύπρι,

χρυσίαισιν ἐν κυλίκεσσιν ἄβρωσ

<ὀ>μ<με>μείχμενον θαλίαισι νέκταρ

15

οἰνοχόεισα

2

Vine aquí amb mi, des de Creta, a aquest temple
sagrat, aquí on s'aixeca un bosc esplèndid
de pomers, on l'encens damunt l'altar

crema i fumeja,

on l'aigua fresca murmura entre branques

5

de pomers, i les roses hi fan ombra

i entre les fulles que pampalluguen

cau la son dolça,

on hi ha una prada que els cavalls pasturen,

i esclata de les flors de primavera,

10

on t'acarona, melosa, l'airina.

[]

Vine aquí, Cipris, i de bon grat deixa'm

abocar amb elegància el nèctar dintre

de copes d'or, i mescla'l impregnant-hi

15

festes i riures.

πότνια Νηρήιδες ἀβλάβη[ν μοι
 τὸν κασίγνητον δότε τυίδ' ἴκεσθα[ι
 κῶπτι φῶ θύμω κε θέλη γένεσθαι
 κῆνο τελέσθην,
 ὄσσα δὲ πρόσθ' ἄμβροτε πάντα λῦσα[ι 5
 καὶ φίλοισι φοῖσι χάραν γένεσθαι
 κώνιαν ἔχθροισι, γένοιτο δ' ἄμμι
 μηδάμα μηδ' εἷς·
 τὰν κασιγνήταν δὲ θέλοι πόησθαι
 μέσδονος τίμας, [όν]ιαν δὲ λύγραν 10
 παρλύ[ο]ιτ]ο τοῖσι π[ά]ροισ' ἀχεύων
 αὖτος ἐδά]μνα
 κῆρ ὀνειδισ]μ' εἰσαίω[ν] τὸ κ' ἐγ χρωῶ
 δάκνον (.) ἦ]λ' ἐπαγ[ορί]αι πολίταν
 αἶ ποτ' οὐ [κ]άλως [ἐσύ]νηκε δ' αὖτ' οὐ- 15
 δὲν διὰ [μά]κρω,
 καὶ τι μᾶ[λλ]ον αἶ κ[λέο]ς [ἐν βρότοι]σι
 γνώσε[τ' ἄψ] οἷ[ο]ν· σὺ [δ]έ, Κύπ[ρ]ι σ[έμ]να,
 οὐκ ὄν[εκτον ἐν]θεμ[έν]α κάκαν [ὑβ/ρι]ν],
 μέ[νε πάρ]μο]ι. 20

π-(?)

π]αρκάλεισι τας ἐλ[

πάμ]παν οὐκ ἔχη[σθα, πόθεν δυναίμαν,

μ]ᾶτερ, ἐόρταν

φαιδί]μαν ὥραι τέλε[σαι; τὸ δ' ἐστί

χάρμ' ἐ[παμέρων· ἔμ[ε δ' εὐφρον' εἶη

τυγχά]νην, θᾶς ἄμ[μι θεοὶ δίδωσι

φθόγγ]ον ἄκουσαι

πακτίδ]ων· οὗτος δε[

]ν.[

5

...

Ens convoquen...

¿i no tens, mare, tot allò que ens cal

per a la festa

esplèndida, ara que n'és temps? Aquesta

és l'alegria dels que som efímers.

Que pugui ser feliç, sempre que els déus

deixin que l'arpa

em canti i jo la senti...

5

[π-?)

[]

.... [λα[

...[σέμα[

ἄλλ' ἄϊ θρύλησθα Χάραξον ἔλθην
 νᾶϊ σὺν πλήξ. τὰ μὲν οἶομαι Ζεῦς
 οἶδε σύμπαντές τε θεοί· σὲ δ' οὐ χρῆ
 ταῦτα νόησθαι,

5

ἀλλὰ καὶ πέμπην ἔμε καὶ κέλεσθαι
 πόλλα λίσσεσθαι βασίληαν Ἥραν
 ἐξίκεσθαι τυίδε σάαν ἄγοντα
 νᾶα Χάραξον

10

κᾶμμ' ἐπεύρην ἀρτέμεας. τὰ δ' ἄλλα
 πάντα δαιμόνεσσιν ἐπιτρόπωμεν·
 εὔδιαι γὰρ ἐκ μεγάλαν ἀήταν
 αἶψα πέλονται.

15

τῶν κε βόλληται βασίλευς Ὀλύμπω
 δαίμον' ἐκ πόνων ἐπάρωγον ἤδη
 περτρόπην, κῆνοι μάκαρες πέλονται
 καὶ πολυόλβοι·

20

...

...

...

...

Però tu vinga a dir que vindrà Càrax 5
 amb el vaixell ple fins dalt. Això, em temo,
 només ho saben Zeus i tots els déus.

No t'hi capfiquis.

Al contrari: tu fes-me anar a oferir 10
 pregàries múltiples a la reina Hera
 perquè, guiant aquí la nau indemne,

Càrax arribi

i ens trobi sans i estalvis; i la resta
 deixem-la tota a les divinitats.

I és que després de grans borrasques, ràpida, 15
 torna la calma.

Aquells que el rei de l'Olimp vol que un geni
 propici els guardi de tot mal i pena,
 aquests en rics i benaventurats

es converteixen. 20

κᾶμμες, αἴ κε τὰν κεφάλαν ἀέρρη
Λάριχος καὶ δὴ ποτ' ἄνηρ γένηται,
καὶ μάλ' ἐκ πόλλαν βαρυθυμίαν κεν
αἴψα λύθειμεν.

I així també nosaltres, si aixequés
Làric el cap i es fes d'un cop un home,
llavors de moltes amargueses ràpid
ens salvaríem.

]α μάκαι[ρ-
]ευπλο[
]. ατοσκα[
]

ὄσσα δὲ πρ[όσθ' [ἄμβροτε κῆ[να λῦσαι
 ναυβ]αταισ' [ἄ]νεμ[ος
 σὺν κάλαι] τύχαι λί[μ]ενος κλ[ύτοιο
]. []

5

Κύ]πρι κα[ί σ]ε πι[κροτέρ]αν ἐπεύρ[οι,
 μη]δὲ καυχάσ[α]ιτο τόδ' ἐννέ[ποισα
 Δ]ωρίχα, τὸ δεύ[τ]ερον ὡς πόθε]ννος
 ἄψ]ερον ἦλθε.

10

... (dea?) benaurada...

... bona navegació

...

...

les faltes que en el passat va cometre
 les repari... als mariners... el vent...
 del port majestuós... amb sort propícia

5

...

Cipris! Que et trobi més amarga i aspra,
 que no gallegi Dòrica dient
 que un segon cop, amb enyorat amor
 ell tornà amb ella.

10